

Wat weten we (niet) over psycho-educatie bij dyslexie?

-

Jurgen Tijms

Academische Werkplaats Rudolf Berlin Center

Waarom

psycho-educatie?

Wat is PE?

definitie & ingrediënten

Wat weten we over PE?

systematic review

PE in de praktijk

praktijkinventarisatie

PE tips

handvatten

Nederlands
Kwaliteitsinstituut
Dyslexie

NKD

Psycho-educatie
Literatuurreview en
praktijkinventarisatie

In opdracht van de Wetenschappelijke Adviesraad Dyslexie

Auteurs: Jurgen Tijms, Elise de Bree, Nienke van Atteveldt, Milene Bonte, &
Jolijn Vanderauwera
Met medewerking van Astrid Warny, Eva Veltheer en Nienke Buitelaar

Dyslexie is meer dan moeite met lezen

Impact op welbevinden

- Stress
 - Herhaalde faalervaring
 - Anders zijn / stigmatisering
 - Relaties klasgenoten
 - Feedback, reacties
- Angst en ongelukkig voelen
- Betrokkenheid bij school, schooluitval
- Lees/leermotivatie
- Stress bij ouders

Risico's label

- Stigmatisering
- Zelf-stigma en fixed mindset
- Angst oproepem (er is iets mis met me)
- Pygmalion-effect: lagere verwachtingen bij leerkrachten (of anderen)

Veldmeijer, L. et al. (2025). Opening doors or building cages? The adverse consequences of psychiatric diagnostic labels. *Current Opinion in Psychology*, 65:102076

Franz D.J. et al. (2023). The influence of diagnostic labels on the evaluation of students: A multilevel meta-analysis. *Educ. Psychol. Review*, 35: 17.

Stein, Hoefft, & Richter. (2024). Stress, resilience, and emotional well-being in children and adolescents with specific learning disabilities. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 58: 101410.

Inhoudelijke doelen

- Informatie over dyslexie
- Informatie over behandeling
- Motiverende ondersteuning
- Psychosociale ondersteuning
- Versterken behandeltrouw
- Dagelijks functioneren verbeteren
- Secundaire symptomen ondersteunen

Doelgroep & setting

- Kind
- Ouder
- Onderwijzers
- Combinatie
- Individueel aanbod
- Groepsaanbod
- Multifamiliair
- Bij start – eenmalig
- Gedurende behandeling - regelmatig

Medium & Format

- Informatiebrochure
- Videomateriaal
- Informatieve lezingen
- E-learnings
- Gaming (digital tools)
- XR (extended reality)
- Sessies met behandelaar

"Bij psycho-educatie geeft de behandelaar op systematische wijze voorlichting over het ontstaan en beloop van dyslexie, de impact van de symptomen op het functioneren, de rol van de omgeving en de behandel- en ondersteuningsmogelijkheden. Hierbij wordt gericht op het aanleren van copingvaardigheden en leerstrategieën, het versterken van het zelfvertrouwen en het stimuleren van een positief zelfbeeld."

✓ Alle 50 praktijkrespondenten kunnen zich vinden in deze definitie

Resultaten systematic review (2010-2021)

Zoekresultaten

5.426
records gevonden

5
studies geselecteerd

4
peer-reviewed studies

~10 uur
gem. interventieduur

- Positieve effecten op copingstrategieën (Boyes et al., 2021; Firth et al., 2013, Septana et al., 2019).
- Ouders voelen zich emotioneel ondersteund (kwalitatief; Krstic et al., 2021).
- Meer leesplezier dan behandeling zonder PE (Kloet & Zeguers, 2012 – unpublished ms.).

 Voorzichtig optimistisch — maar bewijsbasis is schaars, steekproeven klein en setting heterogeen. Meer onderzoek noodzakelijk.

Child and Adolescent
Mental Health
Child and Adolescent Mental Health Volume **, No. *, 2025, pp. **-**
doi:10.1111/camh.70044

The effectiveness of an online-based psychosocial program for parents of children with neurodevelopmental disorders – a randomized controlled trial

Ana Pardo-Salamanca¹, Soledad Gómez² , Cristina Santamarina³, Gemma Pastor¹ & Carmen Berenguer¹

Wat werkt tegen validisme?

Overtuigingsbreuk voor het verwijderen van voorwerpen en beschermende
het verleden van mensen met een lichamelijke beperking

Resultaten praktijkuitvraag

(NKD-praktijken, N=50)

98%

van de respondenten vindt psycho-educatie een zinvol onderdeel van de behandeling

~90%

werkt met een vaststaand programma voor psycho-educatie, ondanks beperkte protocollen

>70%

brengt opbrengsten van psycho-educatie NIET systematisch in kaart

**Actief +
Passief**

Vrijwel alle instellingen combineren actieve sessies met passieve materialen (brochures, video)
Merendeels gericht op kind

80%

biedt alleen individuele psycho-educatie, terwijl voorkeur van professionals ligt bij combinatie met groepsaanbod

~80%

geeft aan dat cliënten (kind én ouders) duidelijk behoefte hebben aan psycho-educatie

Psycho-educatie is gewaardeerd en verplicht onderdeel van de dyslexiebehandeling. Er is draagvlak in het veld en een duidelijke behoefte bij kind én ouders.

Psycho-educatie is geen vastomlijnd begrip. Bepaal bewust welke doelen en doelgroepen je wil bereiken en hoe — denk niet alleen aan het kind, maar ook aan ouders.

Bewijsbasis is voorzichtig positief — met name effecten op coping zijn aangetoond. Meer en beter onderzoek is hard nodig.

Evidentie ontbreekt voor effecten op lees-/spellinguitkomsten. De relatie tussen psycho-educatie en behandelresultaat is onduidelijk.

Opbrengsten worden in veel praktijken niet systematisch gemeten — monitoring en evaluatie is essentieel.

Psycho-educatie dient maatwerk te zijn: rekening houdend met individuele profielen, co-morbiditeit en omgeving.

